

IJODIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH VA ULARNI BAHOLASH XUSUSIDA

Yoqubov Odil Mengliyevich

TDIU umumiy va aniq fanlar kafedrası EFL instruktóri

Email. yakubovodil893@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu tadqiqot maqolasining asosiy maqsadi 21-asrda innovatsion fikrlash, muammoni hal qilish yoki tanqidiy fikrlash qobiliyati sifatida eng ko'p talab qilinadigan hayotiy va mehnat qobiliyatlari qatorida bo'lgan ijodkorlik qobiliyatlari haqida ko'proq ma'lumot berishdan iborat.

Kalit so'zlar: *innovatsion fikrlash, tanqidiy fikrlash, fikrlash texnikasi, sintezlash, Artikulyatsiya, Ratsionali.*

О РАЗВИТИИ НАВЫКОВ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ И ИХ ОЦЕНКЕ

Якубов Одил Менглиевич

Преподаватель английского языка на кафедре
общих и точных наук ТГЭУ

Email. yakubovodil893@gmail.com

АННОТАЦИЯ

Основная цель этой исследовательской работы — предоставить больше информации о творческих навыках, которые являются одними из самых востребованных жизненных и рабочих навыков в 21 веке, таких как инновационное мышление, навыки решения проблем или навыки критического мышления.

Ключевые слова: *инновационное мышление, критическое мышление, техника мышления, синтез, артикуляция, рационализм.*

ON THE DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING SKILLS AND THEIR ASSESSMENT

Yaqubov Odil Mengliyevich

EFL Instructor at the Department of Common and Exact Sciences, TSUE

Email.yakubovodil893@gmail.com

ABSTRACT

The main purpose of this research paper is to provide more information about creativity skills, which are among the most demanded life and work skills in the 21st century, such as innovative thinking, problem solving or critical thinking skills.

Key words: *innovative thinking, critical thinking, thinking technique, synthesis, Articulation, Rationalism.*

KIRISH

Dunyo va jamiyat ajoyib sur'atlar bilan rivojlanmoqda. Biz o'zimizni bu tendentsiyaga moslashish qobiliyati bilan jihozlashimiz kerak, ushlab turmaslik kerak. Biz qiyinchiliklarga duch kelib, ularga yangicha fikrlash va o'zimizga ishonch bilan javob berish orqali katta muvaffaqiyatlarga erishishimiz mumkin. Raqamli va raqamli bo'lmagan muhitda ijodiy fikrlashni qo'llash qobiliyati bugungi kunda muvaffaqiyatli odamlarning o'ziga xos xususiyatiga aylandi. 21-asrda axborot texnologiyalari jadal rivojlanmoqda va innovatsion fikrlash, muammolarni hal qilish yoki tanqidiy fikrlash qobiliyati ko'p qirrali jamiyatlarda dunyo fuqarolarining tanqidiy dastlabki qobiliyatidir. Shu sababli, o'tgan yillarda inson resurslarini rivojlantirish alohida ta'kidlaydi.

Ijodiy fikrlash qobiliyatlarini muhokama qilish

Ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, bu "miya" bilim iqtisodiyoti davrida "kuch" ni shiddatli xalqaro raqobat bilan almashtiradi. [Cheng-Shih Lin 2016, Sternberg va Lubart 1996] fikriga ko'ra, ijodkorlik berilgan muammoni haqiqiy yo'llar bilan hal qilish qobiliyatini anglatadi. Bunday qobiliyat muayyan vaziyat va muammoga turli nuqtai nazardan qarashdir. Ijodkorlik yo'qdan yaratish emas, chunki yangi g'oya yoki fikr ko'pincha eski fikrning o'zgaruvchan versiyasi yoki ilgari ma'lum yoki ega bo'lgan fikrlarning kombinatsiyasi hisoblanadi. Shunday qilib, ijodkorlikni oldingi fikrlarni sintez qilish va oldingi fikrlarni qayta aniqlash sifatida aniqlash mumkin [Bessis 1973]. Ijodkorlik inson hayotining barcha jabhalarida va inson evolyutsiyasida mavjud bo'lgan asosiy mahoratdir [San 1985]. [Torrance 1974] fikricha, ijodkorlik "muammolar, etishmovchiliklar, ma'lumotlarning etishmasligi,

mavjud bo'lmagan elementlar va nomuvofiqliklarga nisbatan sezgir bo'lish; muammolarni aniqlash, yechimlarni izlash, baholash va gipoteza qilish yoki kamchiliklarga bog'liq gipotezalarni o'zgartirish, echimlardan birini tanlash va sinab ko'rish, qayta ko'rib chiqish va shunga ko'ra xulosa qilish" [Aslan 2001 iqtibos]. "Ijodkorlik nima?" degan savolga javob izlayapsiz. Repuchchi 1960-yillarning boshlarida adabiyotda 50-60 ga yaqin ta'riflarni topdi [Parxaust, 1999].

Metodologiya

Ushbu tadqiqot so'rov usuli qabul qilingan integrativ tadqiqotdir. Tegishli maqolalarni aniqlash uchun biz Creative Thinking ma'lumotlar bazasidagi joriy adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqamiz va aniqlangan tegishli maqolalarga havolalarni ko'rib chiqish bilan to'ldiramiz.

Ijodiy fikrlash

Ijodkorlikning ta'rifi muammolarga yagona nuqtai nazardan qarash va uni hal qilish, pravoslav yechimlardan qochish va qutidan tashqarida fikrlash usuli sifatida aniqlanadi. Ushbu ijodiy jarayon sizga aloqalarni kashf qilish, yangi muammolarni hal qilish va noodatiy, o'ziga xos va yangi yechimlarni izlashga imkon beradi.

Ijodiy fikrlash qobiliyatlari

Ko'pchilik ijodiy fikrlash texnikasi tajriba va bilimga asoslangan deb hisoblaydi, jumladan Stiv Jobs: Ijodkorlik faqat narsalarga tegishli. Ijodkor odamlardan qanday qilib bir ishni qildingiz, deb so'rasangiz, ular o'zlarini biroz aybdor his qiladilar, chunki ular aslida buni qilmaganlar, shunchaki nimanidir ko'rganlar. Bu ularga birozdan keyin ayon bo'lib tuyuldi. Buning sababi, ular o'zlarining tajribalarini bog'lashlari va yangi narsalarni sintez qilishlari mumkin edi. Bundan tashqari, ular buni amalga oshirishga muvaffaq bo'lishlarining sababi shundaki, ular ko'proq tajribaga ega bo'lgan yoki ular boshqa odamlarga qaraganda o'z tajribalari haqida ko'proq o'ylashgan. Shundan so'ng, biz ijodiy fikrlash - bu birinchi navbatda yaxshilashimiz kerak bo'lgan mahorat ekanligini tushunishimiz kerak. Ijodiy fikrlashni boshlash uchun biz an'anaviy fikrlash tarzi va naqshlarini buzishga tayyor bo'lishimiz kerak. Buning yo'li tanlangan vaziyat yoki muammoga mutlaqo yangi yondashuvni yaratishga yordam beradi. Ushbu usulni juda tez boshlash, siz katta bo'lganingizda ko'plab turli misollardan o'rganishingiz uchun ko'proq tajribani kafolatlaydi. Shunday qilib, ijodiy fikrlash: muammolar yoki vaziyatlarni yangi nuqtai nazardan kuzatish usuli, bu no'an'anaviy echimlarni anglatadi (bu birinchi navbatda bezovta qiluvchi ko'rinishi mumkin). Ijodiy fikrlash ko'pincha miya hujumi kabi tuzilmagan jarayon va evristik dastur kabi tuzilgan jarayon tomonidan rag'batlantiriladi. Bundan tashqari, bu yangi yo'l davomida biror narsani kuzatishni anglatishi mumkin. Bu "qutidan tashqarida fikrlash" ning aniq ta'rifidir. Ko'pincha, bu his paytida ijodkorlik evristik

dastur yoki aniq bo'lmagan naqshlarni idrok etish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Xayoliy detektiv Sherlok Xolms mashhur hikoyalaridan birida evristik dasturdan foydalanadi, u itning hurmasligi qotillik ishi haqida juda muhim ishora ekanligini tushunadi. Eng yaxshi darajada, "ijodiy" ilgari bo'lmagan va mavjud bo'lgan narsani yaratishni anglatadi. "Ijodkorlik" so'zi turli xil ko'nikmalarning keng doirasini qamrab oladi. Tushunchalar va in'ikoslarni o'zgartirish uchun zarur bo'lgan ijodiy qobiliyatlar.

Muammoni hal qilishning ko'p tavsiflarida odatda "muqobillarni qidirish" deb nomlangan bosqich mavjud. Bu shuni ko'rsatadiki, ushbu bosqichda ijodkorlik talab etiladi. Ijod yaxshi tushunilmagan va ko'rsatish qiyin, lekin hamma o'rganishi mumkin bo'lgan ijodiy usullar mavjud. Edvard de Bono diqqatni jamlash, chaqirish, muqobil variantlar, tushunchalar va boshqalar kabi ijodiy usullarni qayd etadi. [De Bono, E. 1993]. Ijodkorlik axborot bilan ishlashning boshqa usullari bilan bir qatorda o'z o'rnini egallashi kerak. Kimdir o'ta ma'lum bir sohada ataylab kontseptsiya yaratish niyatida o'tirib, so'ngra mohir fikrlash texnikasidan tizimli ravishda foydalanishga kirishsa, an'anaviy holatni aks ettirishi kerak. va turli xil kirish nuqtalari. Ular muammolarni hal qilish uchun turli usullardan, jumladan, provokatsiyalardan foydalanadilar. Ijodiy fikrlash turli xil qarashlarni ilgari surish uchun idrok bilan bog'lanishga ko'p harakat qilishi kerak. Turli qarashlar har biri qarama-qarshi tomondan kelib chiqmaydi, balki mustaqil ravishda ishlab chiqariladi. Bu ma'noda qobiliyat kashfiyot bilan shug'ullanishi kerak, xuddi idrok kashfiyot bilan bog'liq bo'lsa. G'oyaning ravonligi - ko'p sonli g'oyalarni o'ylab topish qobiliyatidir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, g'oyalar qanchalik ko'p bo'lsa, foydali echim topish ehtimoli shunchalik yuqori bo'ladi. G'oyalarni shakllantirish usuli davomida g'oyalarni baholashni kechiktirish g'oyalarning ravonligini osonlashtirishi mumkin. Talabalar g'oyani ravon o'tkazish jarayonida yordam berish uchun ushbu jarayon davomida qayd etishlari, kuzatishlari va muammolar bo'yicha fikrlarini yozib olishlari mumkin. G'oyalar ravonligini rivojlantirishning o'ziga xos usuli - bu talabalar ijodiy yo'l davomida munozara yaratishga moyil bo'lgan maxsus vaqtlar yoki joylardan foydalanishdir.

Ijodkorlikning uchta jihati bor:

1. Fokusni aniqlash

2. Ijodiy fikrlash uchun tuzilma

3. Baholash va amalga oshirish

Biror narsa haqida ijodiy fikr yuritishdan oldin, avvaliga uni bilishga tayyor bo'lishingiz kerak. Bu nimani anglatishini bilish uchun narsalarga diqqat bilan qarash uchun moslashuvchanlikni talab qiladi. Matnni, ma'lumotlar to'plamini, dars rejasini

yoki tenglamani kuzatayotgan bo'lsangiz ham, avval uni tahlil qilishga tayyor bo'lishni xohlaysiz.

Ijodiy va tanqidiy fikrlash. Aqlning tanqidiy va ijodiy funksiyalari shunchalik birbiriga bog'langanki, ikkalasi ham muhim yo'qotishlarsiz qarama-qarshilikdan ajratilmaydi. Umuman olganda, ijodiy fikrlash tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish bilan bog'liq. Darhaqiqat, ijodiy fikrlashning uchta o'lchovi mavjud: sintez, artikulyatsiya va keyingi fazilatlarga ega bo'lgan tasavvur [Rhodes, 1961; Sternberg, 2009]

1. Sinteziash: Bu eski va yangi bilimlarni shakllantirish yoki mavjud bilimlarni kengaytirishni o'z ichiga oladi. yangisini, haqiqiy echimlarni taqdim etish uchun g'ayrioddiy munosabatlarni qurish va tasavvur va materiallardan foydalanish yordamida fikrni aniqlashtirish

2. Artikulyatsiya: eski va yangi bilimlarni shakllantirish yoki yangi bilim yordamida mavjud bilimlarni kengaytirish, Haqiqiy echimlarni taqdim etish uchun g'ayrioddiy munosabatlarni o'rnatish va tasavvur va materiallardan foydalanish yordamida fikrni aniqlashtirish

3. Tasavvur: Bu o'lchov haqiqiy va ishonchli fikrlar o'rtasidagi munosabatni qurishdan, yordam bilan moslashuvchan fikrlash usullarini taqdim etishdan iborat. Tasavvur qilish, g'oya ishlab chiqarish jarayonida turli xil tushunchalar bilan qaytish ess. Ijodiy fikrlash doirasiga asoslanib, uning umumiy xususiyatlarini quyidagicha sanab o'tish mumkin [Gilhooly, Ball & Macchi, 2015; Kember & Leung, 2009; Liu, He & Li, 2015];

Ijodiy fikrlash qobiliyatlari

➤ Moslashuvchanlik

➤ Haqiqiylik

➤ Ko'p fikrlash

➤ Hayron bo'lish

➤ Tez va mustaqil fikrlash

➤ Tanqidga ochiq bo'lish

➤ Ratsionalizm

➤ Shubhali bo'lish

➤ Turli yechimlarni taklif qilish

➤ Muammoni amalga oshirish va uni aniqlash

➤ Mumkin bo'lgan fikrlash qobiliyatini o'z ichiga oladi. Ishonchlilik uchun ma'lumot manbalarini aniqlash va tahlil qilish, oldingi bilimlarni ko'rsatish va

aloqalarni o'rnatish va xulosalar chiqarish [Thurman, 2009]. Hozirgi vaqtda tanqidiy fikrlashning umumiy xususiyatlarini quyidagicha sanab o'tish mumkin;

- Mulohaza yuritish va gumon qilish
- Vaziyatga turli nuqtai nazar va o'lchovlardan qarash
- O'zgarishlar va yangiliklarga ochiq bo'lish
- Fikrlarga xolis qarashlarsiz qarash
- Ochiq fikrlash
- Analitik fikrlash
- Tafsilotlarga e'tibor berish

Ijodiy fikrlash qobiliyatlari

Tanqidiy fikrlashning afzalliklari;

- Tanqidiy fikrlaydigan odamlar erkin va mustaqil fikr yuritadilar
- Odamlar o'ylamasdan o'zini tutmaydilar

➤ Insonlar muammoni aniq bayon qilishlari mumkin [Demirel, 2012]. Ta'lim nuqtai nazaridan ham tanqidiy, ham ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish kerak, chunki har bir soha bo'limida muhokamani tahlil qilish

Ijodiy fikrlash quyidagicha tavsiflanadi:

- Ko'p imkoniyatlarni o'ylab ko'rish uchun aloqalarni o'rnatish va bog'lash
 - Turli yo'llar bilan fikrlash va tajriba qilish va turli usullardan foydalanish.
- nuqtai nazarlari
- Yangi va noodatiy imkoniyatlar haqida o'ylash va muqobillarni yaratish va tanlashda yo'l-yo'riq berish
 - Tanqidiy fikrlash quyidagicha tavsiflanadi:
 - ko'p g'oyalarni solishtirish va taqqoslash imkoniyatlarini tahlil qilish va rivojlantirish
 - g'oyalarni takomillashtirish va takomillashtirish
 - samarali qarorlar va mulohazalar qabul qilish
 - ta'minlash. Samarali harakat uchun asosli asos
 - Ijodiy jarayon Boshqa maketlar ham rejalashtirilgan, biroq umumiy mavzulardan biri ijodiy jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:
 - Tahlil (muammo/muammoni kichikroq tushunarliroq qismlarga ajratish)
 - Baholash (buyum qanday bo'lishini aniqlash) yoki faoliyat belgilangan mezonlarga javob beradi)
 - Tasavvur (ongda tasvir va g'oyalarni shakllantirish)
 - Sintez (mavjud g'oyalar/kontseptsiyalarni yangi narsaga birlashtirish)
 - Tanqidiy va ijodiy fikrlash jarayoni

Xulosa

Ushbu tadqiqotdan xulosa qilishimiz mumkinki, ijodkorlik ko'nikmalari 21-asrda g'oyalarga yondashish va tahlil qilish, muammolarni hal qilish yoki tanqidiy fikrlashning innovatsion usuli sifatida eng ko'p talab qilinadigan hayotiy va ish qobiliyatlari qatoriga kiradi va bu mahoratni rivojlantirish va takomillashtirish mumkin. turli texnika va amaliyotlardan foydalanish.

Adabiyotlar

1. Torrance Yaraticı Düşünce Testining O'zbek Versiyonu. M.Ü. Otaturk Universiteti Eğitim Bilimleri Dergisi, [1940,b-14].
2. Yaratishlik nima? Istanbul: Reklama Yayinlari. [Cheng-Shih Lin 2016,b -122]
3. Veb-asosidagi ijodiy fikrlashni o'rgatishning o'quvchilarning ijodkorligi va ta'lim natijalariga ta'siri Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology [Education, 2016, 12(6), b-1675-1684.]
4. De Bono, E. Jiddiy ijodkorlik: yangi g'oyalar yaratish uchun ichki fikrlash kuchidan foydalanish. Nyu-York: Xarper Kollinz. [1993,b-456-469]
5. Egitimde Program Gelistirme: Kuramdan Uygulamaya. Anqara: Pegem Akademiyasi nashrlari. [Demirel, Ö. 2012,b-376-381].
6. Ijodiy fikrlashning ta'rihi, ko'nikmalari va misollari. <https://www.thebalancecareers.com/creative-thinking-definition-with-examples-> Ijodiy fikrlash qobiliyatlari [Doyle A. 2019,p-278-286].
7. Muammoga asoslangan ta'lim orqali ijodiy fikrlash mahoratining yondashuvi: muhandislik sinfida pedagogika va amaliyot. Ijtimoiy, xulq-atvor, ta'lim, iqtisodiy, biznes va sanoat muhandisligi xalqaro jurnali jild: 2, [No: 4, 2008].
8. Talabalarning o'quv va ta'lim muhiti va sifatini ta'minlashda foydalanish haqidagi tasavvurlarini baholash uchun so'rovnoman ishlab chiqish. O'quv muhitini o'rganish, [Kember, D. va Leung, D. Y. P. 2009,b-12, 15–29].
9. Tanqidiy va ijodiy fikrlash Xitoyning eng yuqori o'rta maktablarida o'quv jarayoni sifatida: imkoniyatlar va talab qilinadigan yaxshilanishlar. Oliy qobiliyatli tadqiqotlar, Liu, Z. K., He, J. va Li, B. (2015). [26 1, 139-152. Doi]:
10. Chalkashlik, konsensusning yo'qligi va ijodkorlikning konstruksiya sifatida ta'rihi. Creative Behavior jurnali. Parkxaust, H. B. [1999,b-331].
11. Ijodkorlikni tahlil qilish. Phi Delta Kappan, .Rodas, M. [1961,b-305-310].
12. Ijodkorlikka sarmoya kiritish. Amerikalik psixolog, Sternberg, R. J. va Lubart, [T. I. 1996,b- 677-688].
13. [Sternberg, R. J. 2009]. Akademik razvedka etarli emas WICS: maktabda va keyinchalik hayotda samarali amaliyot uchun sarflangan model. [Sternberg, R. J. 2009,b-543-554].